

Livets Meningskap

Mot en uppriktig existensialism

Immanuel Kant: *"Erkänn alltid att individer är mål i sig själva och använd de inte som medel för dina mål."*

Den här säsongen har handlat om mening, och den har handlat om formationer och transformationer och hur dessa hänger ihop. Och den har handlat om *meningskap*, som har diskuterats på många och omständliga vis utan att riktigt preciseras. Det är dags att konkretisera vad som menas med meningskap, och det är dags att sammanfatta säsongen.

Tänker på saker har varit ett sätt för mig att undersöka idéer och att påbörja samtal med de som läser bloggen. På så vis har det varit en framgångsrik säsong, med många samtal, både öga-mot-öga, över mail, i kommentarer under inläggen och på social medier. För syftet med en tankebanan är inte dess slutsats. Syftet är själva tankebanan, och att den inte har ett slut. Ordet slutsats är därmed en felaktig benämning, slutsats syftar på ett slut, medan i verkligheten betecknar det en fortsättning, en ny början. En slutsats nådd är tråkig och meningslös utan följdfrågan: än sen? Och därmed, med din hjälp, kan vi fortsätta tankebanan tillsammans. I detta avsnitt presenteras säsongens slutsats, i den meningen.

Jag vill uttrycka min tacksamhet till Ejmej. Den här säsongen har jag skrivit under en av de mest transformativa perioderna i mitt liv, så pass att slutsatsen i vissa avsnitt vändes till sin motsats medan de skrevs. Därav de två rösterna, en från innan som kallas "Jag", och en som håller på att transformeras som kallas "Ejmej". Ejmejs röst har även tillhört en mängd människor som jag har stött min arrogans och förutfattade meningar mot. Röster som har varit, och fortfarande är, fullständigt nödvändiga för min pågående transformation som en mänskliga varelse. På så vis har den här säsongen begåvats med en metanivå.

Under tiden har jag insett hur stort inflytande det historiska sammanhanget jag befinner mig i har haft över mig, ett sammanhang som kallas *modernitet*.

Modernitet

Substantiv

En historisk epok inom vilket följande är sant:

- 1) Det moderna samhällets dominerande kultur förändras så snabbt över flera generationer, att varje ny generation växer upp under påtagligt annorlunda betingelser.
- 2) Den kulturella föreställningarna att förändring innebär utveckling och att utveckling är ofrånkomlig.

Modernitet kommer att stå i fokus under säsong 2, men nu behöver jag konceptet *projekt*, som är en integrerad del av moderniteten. Ett projekt inbegriper och kombinerar transformationsbegreppet med föreställningen att förändring innebär utveckling. Kärnan av vad Ejmej, och nu Jag, kallar *meningskap* ligger i projektet. Som vi kommer att se så finns det olika typer av projekt, och alla leder inte till meningskap.

Det här avsnittet innehåller två huvudelement: dels att sammanfatta tidigare avsnitt, och dels att försöka förstå och förklara *meningskap*.

Tre definitioner av ordet *mening* togs upp under säsongens första tre avsnitt. De var:

1. Kosmisk mening

Med kosmisk mening² menas den betydelse händelser har på en kosmisk eller metafysisk nivå, och denna mening avfärdades som irrelevant. Även om det finns en kosmisk betydelse med att jag finns i världen, och med vad som än händer med mig, så kan det inte ha någon som helst inverkan på mitt liv. Gud eller ingen Gud, kosmisk plan eller inte, öde, förutbestämmelser, determinism, eller vad som helst, i slutändan är det upp till mig att leva mitt liv, att fatta mina egna beslut och interagera med min omgivning och medvarelser som jag finner lämpligt. Jag kallar mig inte troende eller ateist, eftersom Guds existens är ovidkommande. Att inte erkänna Guds relevans är även en strategi att underminera dess makt över mig: Makt behöver erkännande för att finnas, och genom att inte erkänna kosmisk mening som viktig i mitt liv underminerar jag den. Att avfärda kosmisk mening är en inneboende del av moderniteten.

2. Meningen med grejer

Meningen med grejer³ däremot är väldigt viktigt för hur jag upplever världen. Vi är biologiska och sociala varelser, och vår förnimmelse av världen, både fysiskt och abstrakt, beror på vårt biologiska och

1 En kultur definierades i avsnitt 9.

2 Diskuterades i avsnitt 1, förkastades i avsnitt 3.

3 Diskuterades i avsnitt 2, 4, 8, och 9. Avsnitt 2 hade fokus på hur grejer kategoriseras och fördomifieras, hur vår förståelse är en känsla diskuterades generellt i avsnitt 4, och mer specifikt i avsnitt 8, och hur vi använder dessa känslor för att kategorisera människor och oss själva beskrevs i avsnitt 9.

sociala sammanhang. Detta avgör på vilket sätt vi kategoriserar vår omgivning, hur vi förvandlar nonsens till separata ting. Hur vi särskiljer klippor, gruskorn och bumlingar, skiljer mellan mjölk, yogurt, smör och grädde, mellan män, dockor, pojkar, kvinnor, flickor, träd, buskar, statyer, statuter, regler, institutioner, cirklar och rektanglar.

Dessa kategorier lär vi oss, och vi lär oss de under vår kulturella uppväxt, och det vi lär oss är inte bara att särskilja och kategorisera, att skapa taxonomier, utan också hur vi ska känna för varje kategori, och hur vi ska förstå de alla och envar. Dessa kategorier med sammanhängande känslor är vad som utgör *kulturella fördommar*, och uppsättningen av de alla är vad som bildar en *kulturell världsbild*. Att dekonstruera dessa kulturella kategorier är en inneboende del av moderniteten som ofta kallas det *postmoderna*⁴, och det är till viss del vad som utgör meningskap.

3. Meningskap

Nu till meningskap⁵. Och projektet. Simone de Beauvoir berättar en historia som exempel på ett livsprojekt i essän *Pyrrhus & Cineas*. Det är en historia om den grekiska generalen, och senare kungen, Pyrrhus av Epirus (319-272 BC) och ett påstått samtal han hade med sin vän och rådgivare Cineas medan de planerade ett militärt fälttåg. Det går ungefär så här:

Pyrrhus: "Först erövrar vi Grekland."

Cineas: "Och sedan då?"

Pyrrhus: "Sedan tar vi över Afrika."

Cineas: "Och sedan då?"

Pyrrhus: "Sedan far vi till Asien och tar över mindre asien, Arabien."

Cineas: "Och sedan då?"

Pyrrhus: "Sedan far vi hela vägen till Indien."

Cineas: "Och sedan då?"

Pyrrhus: "Åh, sedan vilar jag."

Cineas: "Men säg mig, varför vilar du i så fall inte nu?"⁶

Vad Pyrrhus är påväg att ge sig in på står som ett exempel på ett projekt, ett personligt projekt att erövra världen--men är det även ett exempel på meningskap?

Filmskaparen Woody Allen beskrev nyligen anledningen till sitt eget projekt:

Woody Allen: "*Om jag inte löser det blir det en dålig film men jag kommer inte att dö. Det är därför jag gör det. Jag distraherar mig... att göra film är en underbar distraktion. Jag tänker inte på döden, min kropps förfall, att jag kommer att bli gammal en gång i en avlägsen framtid.*"⁷

Beskriver det här meningskap?

Mitt svar på båda dessa frågor är *nej*. Vad båda dessa projekt erkänner är att livet är i slutändan

4 Postmodern är lite av en felaktiv benämning, eftersom varje modern generation växer upp under påtagligt olika kulturella villkor är varje generations modernitet helt ny och unik.

5 Introducerades först i avsnitt 3 och diskuterades även i avsnitt 5, 6 och 7 (alltid indirekt)

6 Detta liknar den sista dialogen i filmen *Ida* (2013), där huvudpersonen försöker komma på ett skäl till att leva ett modernt liv med man och barn. När hon inte får ett övertygande svar på den sista frågan "och sedan då?" överger hon sin friare och blir nunna istället. Hon, och filmen, misslyckas dämed att ge sig i kast med frågan om meningskap.

7 Presskonferens, Cannes, Frankrike, 2015

meningslöst, i betydelsen att det saknar kosmisk mening. Därmed fyller dessa projekt bara ett syfte som distraktion från en i övrigt meningslös tillvaro. Denna attityd misslyckas att ta i beaktande hur obetydlig kosmisk mening är. Som Cineas påpekar, målet med den här typen av projekt är att avsluta det--så varför ens ge sig in på det? Varför inte vila nu? Som kommer att framgå nedan är detta delvis anledningen till att dessa projekt inte är meningskapsprojekt.

Ett meningskapsprojekt är inte medel för ett mål. Det kan aldrig fullbordas. Ett projekt som syftar till att avsluta sig självt och göra sig överflödigt, så som att erövra världen, äga allt, skapa en utopi, är alla motsatsen till meningskap. Sådana projekt väljer jag att kalla *totalitära*. (De utopiska projekten är en underkategori till dessa.) Exempel på totalitära projekt är nyliberalismen, en vetenskaplig teori om allt, samt vissa former av Marxism. Varje utopisk strävan efter ett ideal eller perfektion blir totalitärt. Dessa är projekten som drivs av osäkerhet, och de är motsatsen till meningskap.

Som kommer att framstå, meningskap hittas i en annan form av projekt, projektet som är sin egen grund för att finnas. Projekt av *uppriktighet*. Genom att vara uppriktig gör man det man gör för att man göra just det, och inte av något annat skäl. Det finns inget högre kall, inga tillåtna uppofringar, bara det som man gör. Det kan tyckas vagt, men som vi kommer att se, meningskapsprojektet är specifikt och konkret.

Meningskapsprojektet

Låt mig försöka mig på att definiera meningskap här, så kanske jag modifierar definitionen senare:

Meningskap

Substantiv

Det tillstånd som uppkommer genom uppriktigt engagemang med sig själv, Varandra, och världen.

www.ThinkingOfThings.com

Meningskap är projektet att bli en människa och inte bara en liten lort, det är projektet att ta tag i sitt oändliga⁸ personskap och komma över sitt arv och miljö⁹. Det är projektet att förvandla den Andre till Varandra, för man kan inte ta tag i sitt personskap utan att också hjälpa någon annan i samma hänseende, man kan inte göra det själv. Och livets meningskap är skälet att leva. Och det är ett projekt utan slut, eftersom medvetandet inte är binärt, när man dyker ner i personskapets bottenlösa bassäng är

8 Praktiskt taget. Det är oändligt på samma sätt som antalet möjliga romaner är oändligt: även om det inte är sant i en strikt mening så är det praktiskt taget sant, eftersom resultatet (en etta följd av ungefär två millioner nollor) är betydligt större än t.ex. alla atomer i det synliga universum (en etta följd av ungefär 80 nollor). Antalet möjligheter till personskap är antagligen större än antalet möjliga romaner.

9 Se avsnitt 9.

transformationerna utan slut eller mål.

Låter det vagt? Det är det inte. Andledningen till att meningskap är konkret är helt enkelt detta: Det härleds från det faktum att vi är biologiska varelser, och vi är sociala varelser.

I förra avsnittet uppmärksammades fyra faser av mänsklig utveckling¹⁰:

1. Immiterande barndom, där man lär sig att särskilja sin kulturs kategorier. Särskilja äpplen från apelsiner, träskedar från träblock, mödrar från fäder, osv. Man immiterar utan att förstå vad kategorierna *betyder*.
2. En ungdom driven av osäkerhet, där man ofta smärtsamt¹¹ lär sig sociala hirarkier, och kategoriernas betydelse.
3. Kultursmart vuxenhet, där den inlärd kulturella kunskapen används för att hålla social smärta borta. Bekvämlighetszoner har formats, och den kultursmarte vuxne vet hur man håller sig inom dess gränser utan att göra sig illa, utan att bli obekväm.
4. Mognad in i tillfälligt personskap och medvetande.

Den kultursmarte vuxne som vi i slutändan blir, beror på den kulturella uppväxt som tog oss hit. En del av meningskapsprojektet är att utmana våra kulturella fördomar och förutfattade meningar, och de är rotade i vår osäkerhet och rädsla för social smärta. I våra egon. Därför kan de bara utmanas socialt, tillsammans.

Fast att utmana är inte att överge, utan att förstå. Utan kulturella begränsningar är vi inte längre människor. Genom att utmana våra fördommar kan vi förstå dem, vi kan bli varse dem, och integrera dem meningsfullt i våra liv utan föresställningen att de är bra eller naturliga¹², utan enbart en del av vilka vi har blivit. Om vi förnekar den kunskapen kan vi inte alls transformeras.

Det är här som mina moderna fördommar kommer fram, och jag måste bekämpa föreställningen att förändring är framsteg. Transformationer gör oss inte bättre, det gör oss bara annorlunda.

Transformationer skalar inte av lager av oärlighet och osäkerhet för att finna något rent därunder. Jag har lätt att lura mig själv att tro att det finns sanna aspekter av mig själv som vilar inom mig, som har gömts under min kultur. Självklart kan inte detta vara sant, våra aspekter kan inte vila inom oss, de finns inte innan de blir till genom uppriktiga deltagande i världen, och speciellt med Varandra. Att upptäcka sig själv är en formerings- och transformationsprocess, inte ett uppgrävande och skalande. Om jag skalade bort alla kulturella lager, skulle inget jag bli kvar.

Att finna meningskap är att vara medveten om ens kultur, och de identiteter som kommer med den. Mognadsfasen in i personskap beror fullständigt på tidigare faser. Därför är varje människas meningskap unikt. Och det beror på varje persons levnadshistoria, inklusive alla identiteter som vi har strävat efter, men även händelser bortom det, så som trauman, grymheter, olyckor osv. Så *mitt* meningskap kommer att vara olikt ditt. Det är inte nödvändigt, men det hjälper om mina interaktioner

10 Självklart kan man inordna mänsklig utveckling på många sätt, syftet med en taxonomi är att vara användbar, inte sann. Ingen taxonomi är sann.

11 Social smärta uttrycks precis som fysisk smärta i hjärnan (se avsnitt 8).

12 Motsatsen till naturlig är inte onaturlig utan övernaturlig eller artificiell. Ingetdera verkar passa in på mänskliga egenskaper.

med Varandra är olikartade. Detta ökar tvärsnittet av kulturella fördommar inom mig själv som jag kan utmana. Meningskap handlar inte om att överge normer, utan snarare om att jag engagerar mig uppriktigt i de normer som jag kan, och överge de som jag inte kan engagera mig uppriktigt i, samt de som står ivägen för uppriktigt engagemang.

Den Andre och Varandra

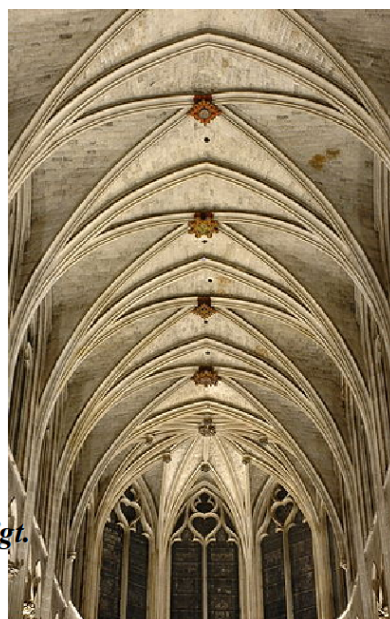
Berthold Brecht: *"Vad gör du när du älskar en annan människa?" "Jag ritar en teckning av honom" sade Herr K, "och jag ser till att den blir lik." "Vilken då? Teckningen?" Nej", sade Herr K, "människan."*¹³

Vi anknyter med andra genom vår *sårbarhet*. När vi är osäkra försöker vi gömma våra upplevda fel och vår sårbarhet i sociala interaktioner, och vi försöker gömma de för oss själva. Därmed skapar vi ett avstånd mellan oss själva och andra människor (och till oss själva), vilker förvandlar de till *de Andra*. Vi trängtar den Andres respekt eller beundran eller fruktan, och dömmar oss själva efter vår förmåga att gömma upplevda fel och ingjuta en respons hos den Andre. Den Andre blir till projektionsyta för vår skam. Men vår sårbarhet är sammanlänkad med vår osäkerhet med upplevda personlighetsfel, som bara är fel i ett specifikt kulturellt sammanhang. Endast genom att vara öppna med vår sårbarhet mot Varandra får vi ett sätt att hantera den, och bara då tillåter vi oss att verkligen lära känna varandra, och samtidigt att lära känna oss själva, kanske för första gången. Att verkligen lära känna en annan människa är att verkligen lära känna sig själv. Och därigenom transformeras både du och den andra människan, så att de ni lärde känna inte längre finns. Meningskap förvandlar den Andre till Varandra.

Romanska bågar

*Inne i den väldiga romanska kyrkan
trängdes turisterna i halvmörkret.
Valv gapade bakom valv och ingen överblick.
Några ljuslågor fladdrade.
En ängel utan ansikte omfamnade mig
och viskade genom hela kroppen:
"Skäms inte för att du är människa, var stolt!
Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt.
Du blir aldrig färdig, och det är som det skall."
Jag var blind av tårar
och föstes ut på den solsjudande
piazzan tillsammans med Mr och Mrs Jones,
Herr Tanaka och Signora Sabatini,
och inne i dem alla öppnade sig valv bakom valv oändligt.*

Tomas Tranströmer

Att älska sin nästa så som man älskar sig själv är inte en bra idé förrän man älskar sig själv. När vi behandlar människor som Andra, genom att gömma våra fel, leder det till förfalskat umgänge, som inte når längre än till hur användbar den andra människan är för oss, antingen genom att trösta vår osäkerhet genom den respons vi lockar fram, eller genom att främja någon annan osäkerhetsdriven kulturell aspiration. Men inte som en oändlig person med vilken umgänge är meningsfullt i sig. Och vi gör detta för att vi föraktar våra fel istället för att erkänna de som en del av vilka vi blivit, och se de som en möjlighet för att lära och transformeras.

Johann Wolfgang von Göthe: *"Om vi enbart behandlar människor som de är så gör vi de bara värre; om vi istället behandlar människor som om de var dem de borde vara hjälper vi de att bli det de är kapabla att bli."*¹⁴

Genom att interagera med världen samtidigt som vi är uppriktiga med oss själva så manifesterar vi det vi har blivit. Och vi blir det vi blir genom uppriktighet. Och genom att manifestera, vad vi blivit testas och transformeras så att vi fortsätter att bli till. Och genom att manifestera transformeras Varandra och världen med oss.

Å andra sidan, om vi försöker gömma de vi har blivit för världen och i vår interaktion med den, kommer det aldrig att manifesteras, och inte heller kommer vi transformeras. Vi fruktar vad vi är, formade av social osäkerhet gömmer vi oss bakom lögnen som vi berättar för oss själva, bakom lager av vaghet som vi rationaliserar i efterhand. Vaghet i umgänge distanserar oss från Varandra, oss själva, och världen. Genom att inte erkänna och ta på allvar de aspekter av oss själva som skapas genom att interagera med vår värld, så kan de inte heller manifesteras.

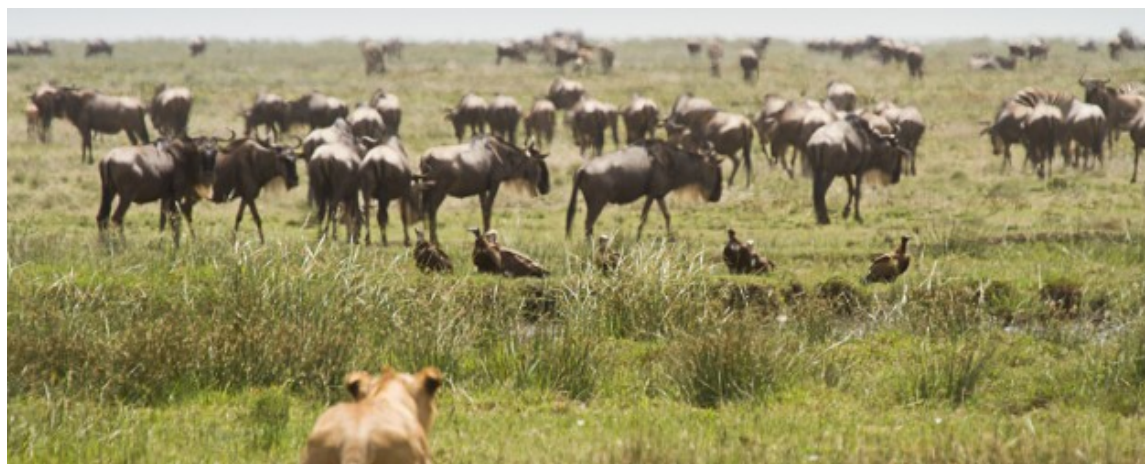
Fråga: *Hur kan vi veta att vårt meningsfulla och uppriktiga engagemang med en annan människa återgäldas, och att den Andre är uppriktig i sitt engagemang med oss, så att vi bildar ett Varandra? Är det antingen eller; antingen den Andre eller Varandra, eller är det en gråskala som är en del av*

projektet? Är det viktigt att veta?

Genom uppriktigt engagemang med sig själv, världen och Varandra skapar vi aspekter av oss själva. Detta kräver stunder av umgänge med världen och Varandra, men även stunder av ensamhet och reflektion. Genom att reflektera kan vi bli medvetna om möjliga aspekter av oss själva och världen, som sedan kan prövas gentemot verkligheten, och genom prövningen kan de modifieras och transformeras tills de kan förkastas och bytas ut genom ett ständigt utbyte mellan invärtes och utvärtes engagemang. Utan Varandra kan vi inte finnas till, men inte heller utan reflektion.

Socrates: *"Det oreflekterade livet är inte värt att leva för en mänsklig varelse."*

Vi är biologiska och sociala varelser

Byung-Chul Han: *"Ett djur som är upptaget med att äta måste samtidigt ägna sig åt andra uppgifter. Till exempel måste det hålla konkurrenter om bytet på avstånd. Det måste ständigt se upp så att det inte självt blir uppätet när det äter. Samtidigt måste det bevaka sina ungar och hålla ett öga på sin partner. I vilt tillstånd är djuret tvunget att fördela sin uppmärksamhet på olika aktiviteter. Därför är det oförmöget att sjunka ner i kontemplation, både när det äter och kopulerar."*

Vi är biologiska varelser och vi är sociala varelser, och våra begränsningar och möjligheter beror på vårt biologiska och sociala sammanhang. Utan vår biologiska och sociala verklighet kan inget meningskap finnas. Vår osäkerhet är biologisk till sin funktion medan dess uttryck är kulturellt specifikt, precis som att vi äter för att vi är hungriga, vilket avgörs av vår biologi, medan *vad* vi äter är specifikt för vår kultur.

Det faktum att vi är biologiska varelser innebär att vi har begränsad tid och energi till vårt förfogande för våra (trans)formationer. Om vi är i en stressad situation i livet blir vår biologiska tillvaro betingad av överlevnadsinstinkt, vår kropp försätts i ett flykt-, kamp-, eller omvårdnadstillstånd, och det mentala utrymmet man behöver för uppriktigt engagemang kanske inte infinner sig, eftersom stressen distraherar oss från vilken uppgift vi än må försöka utföra. Till exempel visar flera studier att fattigdom tenderar att försätta människor i ett ständigt stresstillstånd, vilket resulterar i förlorad sömn och dåligt beslutsfattande, speciellt beträffande ekonomiska beslut, vilket läggs till en redan utsatt belägenhet och resulterar i en negativ stress-spiral i ens livssituation. Inget skapar så mycket stress som tron att vi

håller på att förlora social status inom t.ex. den grupp som vi upplever att vi tillhör, eller inom samhällets dominerande kultur. Dessutom, i ett konsumtionssamhälle blir vi ständigt bombarderade av reklam som berättar för oss vad vi måste köpa för att vinna, återupprätta och upprätthålla denna status, vilket gör att vi distraheras från vad som skulle kunna vara meningskap. Dessutom, i ett sekulärt samhälle ses distraktion från ett i övrigt meningslöst och kallt universum som en modern dygd, som Woody Allen uttryckte ovan.

För att kunna ta ansvar för vårt personskap och finna meningskap måste man först skapa det mentala utrymmet för att göra det. Man måste finna en strategi för att ta sig an sin stress och distraktioner i de situationer där man hamnar. Stoikerna erbjuder en strategi för detta när de säger att man inte kan påverka verkligheten, man kan bara kontrollera sin reaktion till den¹⁵. Detta kan vara en nödvändig insikt i en stressad situation som kan hjälpa vissa att komma över sin stress. Den stoiska filosofin erbjuder en mängd strategier för att ta kontroll över sina reaktioner till verkligheten och finna lugn i en värld full av stress.

Att få utrymme för meningskap är en början. Att vara nöjd, och kanske till och med lycklig. Medan stoicismen behandlar hur man kan finna sinneslugn med sin plats i ett kulturellt sammanhang, så gör meningskap det motsatta. Meningskap kan, genom uppriktigt engagemang med sig själv, Varandra och världen, ta dig bort från sinnesfriden och nöjdheten. Meningskap gör dig inte lycklig, åtminstone inte jämt.

Transformationer är hårt arbete, uppriktighet kostar energi. Och en biologisk varelse har begränsad energitillgång. Därför krävs det också att man vilar, och möjligheten till vila är starkt beroende på ens sociala status inom en kultur, för vi är sociala varelser inbäddade i hierarkiska kulturella sammanhang. Man behöver eskapism, underhållning, larv och kul, och ingetdera är helt skilt från meningskap. Man behöver behag för sinnena, vackra omgivningar, och god sömn. Man behöver en rimligt hälsosam kropp. Förutom åtminstone vissa av dessa saker, för var och en efter förmåga och smak, kan man inte heller vara uppriktig i sitt engagemang.¹⁶

Meningskap är politiskt

Simone Weil skrev att det som är mest korumperande med ett politiskt parti är att dess enda syfte efter hand blir att växa sig större.¹⁷ Nyligen tyckte jag att syftet med all politisk aktivism och alla partier är att göra sig själva överflödiga. Därmed kan ett partis tillbakagång, t.ex. de europeiska socialdemokraterna, ses som en framgång och inte ett misslyckande, för att en tillbakagång är ett tecken på att man till viss del har nått sina mål. Jag tror inte längre så.

¹⁵ Se till exempel hur-gör-man-bloggen *How to be a Stoic*: <https://howtobeastoc.wordpress.com/>

¹⁶ Angående konst och underhållning: kattfilmer på sociala medier ställs mot långa vyvidgande texter med literära kvaliteter. Det saknas ofta en förståelse av behovet till vila i debatten. Vad man uppriktigt engageras av är väldigt individualistiskt. Vi har alla olika frusna hav inom oss som kan brytas med olika yxor (för att parafrasera Franz Kafka), medan vi tenderar att lockas av liknande underhållning och eskapism, som är mer beroende på den dominanta kulturen eller subkulturen i samhället där vi fomas. En storsäljande film är utformad för att locka en bred publik, medan en konstfilm är utformad för att djupt beröra sina tittare, och folk blir inte djupt berörda av samma saker. Detta är anledningen till att kapitalism aldrig kan skapa riktig konst, eftersom konsten (i allmänhet) till sitt väsen inte är lönsam. Eskapism är som sömn, och sömn är trots allt den vanligaste mänskliga aktiviteten. Och liksom sömn så borde vi inte ägna all vår tid åt det.

¹⁷ *Om upplösandet av alla politiska partier*, 1943

Istället borde varje sammanslutning av människor som samlas fokusera på sin personliga tillväxt. Att skapa utrymme vari samhällets hirarkier inte har någon makt över oss. Där vi tillsammans kan uttrycka oss själva, manifestera vilka vi har blivit, uppriktigt. Ett utrymme där vi kan transformeras. Inte lära oss femtonsekundersfraser för att besvara de som betvivlar vår sak, inte att lära oss effektiva motargument mot de som inte håller med oss. Inte bilda strategier för att föra saken vidare. En meningsfull kamp ska inte ha det totalitära målet att utrota världens ondska, i vilken form det än må vara¹⁸. Ett politiskt syfte med meningskap kommer inte att besegra förtryckare utan hjälpa till att frigöra de från sitt eget självförtingande, genom att få de att transformeras med oss.

Varje kultur innehåller fördommar och hirarkier som skapar osäkerheten som tar oss bort från att vara mänskliga varelser. Och varje människa växer upp som en kulturell varelse och att tro att vi kan förändra det är att missförstå både kultur och den mänskliga naturen. Även om vi förändrar själva kulturen kommer den inte försvinna, för det är en del av vår biologiska och kulturella verklighet precis som vår avsaknad av vingar och gälar. Istället är vi lämnade med oss själva, och däri ligger arbetet. Vad som räknas är vad vi har blivit, och ta ansvar för vad vi blir tillsammans. Att skapa en "bättre" kultur, fast det inte är nödvändigtvis dåligt, är fortfarande ett totalitärt tillvägagångssätt, och därmed uppnår det lite. Däremot kan vi skapa utrymme för Varandra att formas och transformeras inom, tillsammans. Skapa utrymme för uppriktighet.

artwork: banksy / david boyle

Det kan tyckas att jag menar att politisk aktivism eller att delta i politik, är totalitärt och inte har något att göra med meningskap. Inget kunde vara längre från sanningen. Om man är uppriktig i sitt engagemang blir man politisk.

¹⁸ Ett politiskt mål må vara att utrota brottslighet. Vid första anblick tycks det vara ett ädelt mål. Detta är ett utopiskt projekt, och som sådant är det ett totalitärt projekt. Det uttrycks i sättet målet kan nås. Ett sätt vore att sätta *alla* i fängelse. En ännu mer effektiv metod för att nå målet kunde vara att utlysa en brottslighetsfri zon och utrota all befolkning inom den. Eller så kan man ändra på lagen så pass mycket att den blir omöjlig att bryta. Ett annat mål skulle kunna vara att alla ska få godkänt i skolan. Detta kan nås genom att sänka kraven på godkänt så mycket att alla klarar sig, eller se till att alla lär sig frågorna på proven utantill. Dessa totalitära metoder kan kontrasteras med uppriktiga metoder, där lagstiftarna och genomdrivarna uppriktigt engagerar sig i ett samhälle. Även om brottsligheten sjunker genom den insatsen så var det aldrig målet utan endast en konsekvens av det uppriktiga engagemanget. Genom att uppriktigt engagera sig i skolbarn, deras lärande och utbildning, kommer betygen som en konsekvens, eller inte (beroende på skolsystem), men hur som helst kommer de att lära sig mer och berikas som människor. Dessa metoder kommer antagligen inte utrota brottslighet, och inte heller godkänna alla skolbarn, med det är då inte längre ett problem.

Ekonomerna Albert O. Hirschman analyserade tre olika strategier för att engagera sig i världen, som han kallade "Välja bort", "Uttrycka" och "Lojalitet"¹⁹. Det liberala, och även konsumtionssamhällets engagemang med världen är genom strategin att välja bort. Genom att bara vara närvarande i en situation, genom att vara medlem i ett parti, en kund i en affär, att ha på sig en musikgrupps t-tröja, att gå med i en klubb, eller ett universitet, eller att ha sina barn på en skola, så markerar det en helhjärtad stöd. När man inte längre kan ge något sitt fulla stöd, för vilket skäl det än må vara, väljer man bort det, det vill säga, man lämnar sammanhanget och söker ett nytt. Detta är ouppriktig politik. Däremot, för att kunna vara engagerad i meningskapsprojektet måste man också se till att vara i ett sammanhang som man kan engagera sig uppriktigt med, och att välja bort ett sammanhang som förhindrar uppriktighet är ibland nödvändigt för meningskap.

Det mer uppriktiga tillvägagångssättet är att uttrycka sig. Om något är fel med situationen och sammanhanget du befinner dig i, då engagerar man sig uppriktigt med situationen genom att uttrycka sitt ogillande. Med detta engagemang kan man då hoppas på att förbättra det som är fel och att göra det konstruktivt, medan strategin att välja bort är en passiv kritik, som lämnar de som blir kvar att gissa vad som var fel.

Lojalitet är att uttrycka sig och att stanna kvar, i motsats till att uttrycka sig och välja bort. Genom att vara lojal ser man till att något händer, genom att ständigt uttrycka sig, interagera och engagera sig. Genom lojalitet hotar man inte att lämna en situation--man hotar att stanna kvar. Dett tvingar andra i samma sammanhang att förhandla med din närvaro, och i viss utsträckning ta dig seriöst.

Om man engagerar sig uppriktigt i sitt sammanhang och i Varandra, blir man en aktivist. Uppriktigt engagemang gör det omöjligt att bortse från det man tycker är fel med ett sammanhang. Om man kunde bortse från sådana aspekter skulle man inte vara uppriktig, man skulle vara en cyniker²⁰. Cynism är motsatsen till uppriktighet och en cyniker är motsatsen till en aktivist.²¹

Genom att skapa utrymmen för uppriktighet skapar man möjlighet till kollektivt uttryck och lojalitet. Uppriktiga utrymmen är av nödvändighet icke-hirarkiska, annars vore det inte möjligt att behandla varandra som oändliga personer. Hirarkier skapar identiteter. Identiteter har det gemensamt med artighet att det bara tjänar ett syfte mellan främlingar. Genom att själv lägga vikt vid de, på egen hand, behandlar man sig själv som en främling. Och genom att skapa hirarkier i en grupp förvandlar man

19 Beskrivet i boken *Exit, Voice, and Loyalty*. Malcolm Gladwell skriver om den i the New Yorker här: <http://www.newyorker.com/magazine/2013/06/24/the-gift-of-doubt>

20 Ett cyniskt tillvägagångssätt t.ex. en politisk mediastrategi. En politiker kan lockas att cyniskt lägga upp strategier och tillåta sig att vara ouppriktig för att bemöta de upplevda kraven från publik och media. Dessa strategier är då i hoppet att man ska kinna uppriktigt engagera sig i viktiga frågor i framtiden. Denna cynism tenderar att hålla igång sig själv, framtidens uppriktighet manifesteras aldrig, och hon fastnar i ett korumperande system av osäkerhet, strategier och ouppriktighet. Förväntningarna att strategier är det enda möjliga sättet att bete sig på sprider sig genom hela det sociala ekosystemet av politiker, reportrar, kommentatorer, publik och väljare, så att en politiker inte bedöms efter sitt uppriktiga engagemang i politik och samhälle, utan efter sin strategiska förmåga. Vid det laget har hela systemet korumperats. Istället kan en politiker vara uppriktig. Även om hon bestraffas av systemet, förlöjligas och fördrivs, så lyckas hon med att vara uppriktig i sitt engagemang. Och om hon är lojal och stannar, kommer folk att börja förvänta sig uppriktighet från henne, och kanske från andra också.

21 Självklart finns det även många ouppriktiga sätt att vara aktivist, det finns många uppmärksamhetstörstande, osäkerhets-smekande, egoboostande aktivister i världen. Men det har inte med saken att göra.

Varandra till Andra.²² Genom att uttrycka sig och vara lojala kollektivt hotar man en hel kultur med att stanna kvar.

Empati missförstås ofta som förmågan att känna det en annan människa känner.²³ För mig är empati förmågan att lyssna på och ta en främling på allvar, att vara uppriktig i mötet och agera därefter. Då blir empati solidaritet, och om vi är uppriktigt engagerade i oss själva leder solidaritet till handling, annars manifesteras den inte. Der är genom uppriktighet som meningskap blir till en humanism.

Angående dygden i att ha en hobby

Man ska inte göra något i ett annat syfte än att göra just det. Ett meningsfullt skäl för att skriva en bok är inte så att jag kan tjäna de pengar jag så desperat behöver, eller så att jag kan få den uppmärksamheten jag längtar efter, eller för att sprida en idé som jag tror är oerhört viktig för världen, utan bara för att skriva just den boken. Skrivandet blir då en del av mitt meningskapsprojekt, ett medel genom vilket jag utmanar mina egna förutfattade meningar och interagerar med min omgivning, att bringa i dagen nya aspekter hos mig själv. Och bokens framgång mäts då inte av hur många exemplar den säljer i, utan av hur uppriktig jag har varit i mitt engagemang med mig själv och bokens ämne under skrivandets gång, och hur hjälpsam den har varit för min formering och transformation.

"Men vänta nu", protesterar Jag, "då finns det ju ett annat syfte med att skriva boken trots allt: syftet av självkännedom, uppriktighet och allt det där. Du skriver ju inte alls boken bara för att skriva boken!"

Och javisst, det är en giltig protest, men detta syfte är kvalitativt annorlunda än de sekundära syftena så som ära och pengar. Skrivandet erbjuder en möjlighet till att uppriktigt engagera mig i mig själv som inte skulle ha funnits annars. Och engagemanget frambringar aspekter hos mig själv som inte skulle ha funnits om jag inte hade skrivit boken. Däri ligger dygden av att vara uppriktig i vadhelst man råkar engagera sig, därigenom skapar vi aspekter av oss själva som inte längre baseras på osäkerhet och likriktning. Vilket uppriktigt engagemang som helst förvandlas till meningskap. På sätt och vis behandlar meningskap människor och världen ännu mer instrumentellt än totalitära projekt, eftersom de senare inte tar människor på allvar, medan andra människor är själva kärnan i meningskap.

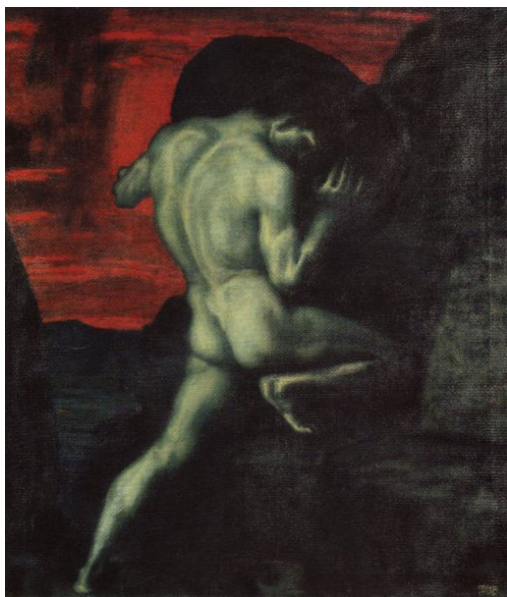
Världens kortaste existentiella roman: *Världens två sista personer går på sin morgonpromenad. En av dem halkar, bryter nacken och dör. Ingen finns kvar.*²⁴

22 Hirarkier skapar identiteter. Identiteter har en sak gemensamt med artighet: de har bara ett syfte bland främlingar. Genom att se det som viktigt för dig själv behandlar du dig som en främling. Och genom att skapa hirarkier i en grupp förvandlar man Varandra till Andra.

23 Många må till och med påstå att detta är själva definitionen av empati, vilket i så fall skulle göra hela konceptet värdelöst. Vi kan inte känna var andra känner om vi inte också har erfarenheter av dessa känslor, och att bara ha empati med människor med liknande erfarenhet tycks mig inte särdeles dygdigt. Att försöka känna det alla känner är bara ansträngande utan att uppnå mycket. (Det finns forskning som stöder detta, t.ex. beskrivet här: <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2015/06/06/imagining-the-lives-of-others/>)

24 Inspirerad av Fredric Browns *Knack*, som påstås vara världens kortaste skräckhistoria: "Världens sista människa sitter ensam i ett rum. Det knackar på dörren..." En dystopisk version skulle kunna vara: "Världens sista människa sitter i sitt rum och kollar sitt twitterflöde."

Meningskap och lycka²⁵

Albert Camus: *"Själva kampen mot höjden räcker inte för att fylla en mans hjärta. Man måste föreställa sig Sisyfos lycklig."*²⁶

I avsnitt 5 diskuterar Jag och Ejmej lycka, och Ejmej avfärdar hela konceptet som något att inte sträva efter. En direkt väg till lycka är att anpassa sig till de roller som vår kultur tillhandahåller. Det är att bli en fri fånge (som beskrevs i förra avsnittet). Det är den stoiska metoden, och det är den pragmatiska metoden, och som jag visade i det första avsnittet²⁷ så finns det bara tre sätt att vara pragmatisk, och inget av de är särskilt pragmatiska: antingen tror man verkligen på det man gör, eller så är man cynisk, eller så gör man det man gör oreflekterat. Vi är cyniker när vi anpassar oss till kulturella normer trots att vi förstår hur oanvändbara och meningslösa de är, för vadän man strävar efter, om det så är för en karriär, att skapa ett familjeliv, eller vad nu ens kultur råkar värdera för tillfället. Och därigenom blir man inte uppriktig. Att eftersträva lycka manifesteras då i sökandet efter distraktioner från *olycka*, som manifesteras i totalitära projekt, projekt som kan avslutas så fort vi blir lyckliga.

Att söka lycka tar en bort från meningskap. Å andra sidan kan lycka mycket väl bli en konsekvens av ens försök till meningskap. Fast inte alltid och inte genast, eftersom meningskap hittas utanför de bekvämlighetszoner som vi har byggt omkring oss, utanför det vanemässiga och kulturellt inlärda, och därför kan det ofta bli obekvämt och till och med smärtsamt. Nej, meningskap är inte en direkt väg mot

25 Ordet lycka har ändrat betydelse så mycket att dess originalbetydelse är i stort sett förlorad. Aristoteles talade om "Eudaimonia" som ofta översätts som lycka, men "mänsklig blomstring" skulle kunna vara en bättre översättning. Detta kan konstateras med ordet "eufori". Ordet lycka har gått från att betyda "mänsklig blomstring" till att idag betyda något som ligger betydligt närmare "eufori". Den första termen ligger nära det jag kallar "meningskap". Ingen tänkare innan vår tid har någonsin tyckt att eufori var något att sträva efter. Trots det är strävan efter eufori (eller lycka) det centrala i ett konsumtionsamhälle.

26 *Myten om Sisyfos*. Sisyfos försökte undvika döden och straffas av gudarna med att rulla upp ett stenblock till toppen av en kulle. När blocket är uppe på toppen rullar det ner igen och Sisyfos får börja om från början igen i all evighet. Albert Camus argumenterar att den meningslösa uppgiften distraherar från det meningslösa i uppgiften och att man kan föreställa sig att Sisyfos faktiskt är lycklig medan han bär sin stenbumling. Lycka är distraktion. Lycka är inte meningskap.

27

lycka, men det är en väg mot personskap, mot uppriktigt leverne, och en väg mot äkta mellanmännsliga interaktioner bortom det instrumentella förtinglingande som förvandlar Varandra--och oss själva--till Andra.

Några korta exempel

Vad beträffar **etik**, så är meningskap den polära motsatsen till många etiska system, t.ex. utilitarismen. Enligt utilitarismen ska allt man gör göras för ett annat syfte än handlingen i sig: för att öka lyckan eller det goda i världen, och minska den totala smärtan. Utilitarismen lämnar inget utrymme för uppriktigt engagemang med något, vilket gör den till ett omöjligt värdesystem för mellanmännslig utveckling.

Kapitalismen baseras på ouppriktighet på alla nivåer. Pengar ska fungera som incitament för varje handling, vilket innebär att det inte blir några handlingar kvar som man utför för sitt eget syfte. Å andra sidan är inte ens pengar sitt eget syfte för dess värde mäts av vad annat de kan köpa, så inte ens det som ska motivera våra handlingar har ett egenvärde, och det finns ingen uppriktighet kvar i världen.

Angående arbete: Om en arbetsgivare vill få sina arbetare att arbeta bättre och hårdare av vilka som helst skäl, kan hon ge de incitament. Vilka incitament ska hon implementera? Den riktiga management-frågan är inte "*vilka incitament?*", det är en fråga laddad med det felaktiga antagandet att det *finns* bra incitament och att allt som krävs är att vi kommer på vilka. *Alla* incitament avleder från meningskap och avlägsnar oss från vår uppgift. Många politiker vid makten påstår att arbete skapar mening och syfte i våra liv, samtidigt inför de system, så som New Public Management, som underminerar vårt engagemang med vårt jobb, och därmed meningskapet själv.

Jag kan bilda **familj** av många skäl. Kanske människor ser ner på mig för att jag inte har anpassat mig till familjenormen, och jag faller för det sociala trycket. Kanske har jag hittat en partner som jag tycker får mig att se bra ut i andras ögon, eller en partner med gener som jag tror är en bra kombination med mina så att vi kan reproducera i en (medveten eller omedveten) akt av genetisk narcissism, eller för att jag ska känna mig som en giltig medlem av samhället. Eller kanske är jag rädd att bli gammal ensam, och hoppas att min familj ska ta hand om mig när det händer. I dessa fall behandlar vi inte människor som människor. Vi skapar till och med nya människor som medel för våra kulturellt motiverade mål drivna av osäkerhet. Vi behandlar inte vår partner som en medmänniska utan som rollen av fru eller man, och därmed behandlar vi oss själva som inordnade i respektive kulturella roll.

På sätt och vis handlar alla projekt, totalitära eller inte, meningskapsprojekt eller inte, om att vara en del av något som är större än en själv. Det är vad som är så bra med personskap: det är oändligt (i praktiken). Vilken annan person som helst är större än jag själv, och det är jag med. Vilket innebär att ett djupt och uppriktigt engagemang i någon annan är redan att vara i ett större sammanhang än en själv. Och man kan bara vara så djupt engagerad i ett fåtal människor inom en livstid, eftersom vi är begränsade i tid och rum. Därmed kan en livspartner och en familj, behandlade som mänskliga varelser, vara det mest meningsfulla som finns. Självklart kan man hitta massor av djupa och uppriktiga engagemang utanför sådana begränsade kulturella sammanhang som "familjen".

Ett annat exempel: **Utbildning** framställs ofta som ett sätt för de lägre klasserna att få tillgång till högre

klassers privilegier. Därmed blir folk dubbelt missgynnade, eftersom de inte bara har en underprivilegerad utgångspunkt, de fräntas dessutom en utbildning för dess egen skull--de fräntas att uppriktigt engagera sig i sin egen utbildning och transformation.

Fråga: *Finns det tillfällen då instrumentalism och ouppriktighet är motiverat? Där artighet snarare än uppriktigt engagemang mellan människor är att föredra? T.ex. är det OK att behandla en frisör som ett medel till målet att få mitt hår klippt? Eller kompromissar jag då med någons personskap, och därigenom, mitt eget?*

Dödens meningskap

Det ligger i modernitetens natur att värdera ungdom före ålderdom. Eftersom varje generation växer upp under märkbart skilda omständigheter, när vi blir gamla har vi blivit kulturellt uråldriga. Om vi å andra sidan engagerar oss i meningskapsprojektet kan vi ta tag i vårt personskap och medvetenhet mer och mer ju längre vi ägnar oss åt det. Därmed kunde man tänka sig att ålderdom borde värderas högre än ungdom, eftersom de unga fortfarande är slavar under sin generations kulturella normer, de är fortfarande små lortar som vänta på att mogna till mänskliga varelser. På så sätt är ett mänskligt liv inte som ett löv på ett träd i norr, som spricker ut på våren, är fylligt och produktivt och förser stammen med näring under sommaren, och skrumpnar och vissnar för att sedan falla av under hösten. Nej, livet för en människa som uppriktigt engagerar sig i sig själv och andra, som tar ansvar för sitt personskap och transformationer är som trädet självt, som ständigt växer sig starkare och vidare genom åren och de växlande årstiderna.²⁸

Ett vanligt element inom fiktionen är idén om personen med evigt liv, en välsignelse som förbyts till förbannelse när allt det som man en gång tyckte var viktigt tynar bort, och allt mister sin betydelse.²⁹ Vad dessa historier lyckas fånga väl är hur allt det den kultursmarte vuxne ansåg viktigt antingen helt förlorar sin mening, eller förvandlas till nostalgi, i perspektivet av extramänsklig tid. Vad de i allmänhet missar att fånga är den enorma möjligheten som kommer med ett sådant perspektiv. Ett evigt liv skulle inte alls vara en förbannelse för en person som engagerar sig uppriktigt i världen och Varandra, det skulle ge en möjlighet till att fortsätta meningskapsprojektet för all framtid.

²⁸ Det är det som är så tragiskt med ålderdiskriminering.

²⁹ T.ex. i *Lifarens Guide till Galaxen*, av Douglas Adams, så får karaktären Wowbagger evigt liv av misstag. Han inser betydelsen av ett livsprojekt för att skingra den kommande uttråkningen, och bestämmer sig för att förolämpa alla i universum i bokstavsordning. I TV-serien *Dollhouse*, av Joss Whedon, lyckas några få utvalda utveckla teknologin att ladda ner sina personligheter i andras kroppar. De blir så hedonistiska att de knappt hinner hitta en ny kropp innan den förra får en hjärtattack. Och den odödliga Doktor Who slutar aldrig springa, och han stannar bara när han tvingas bry sig om en av sina följeslagare. Ett annat exempel är *Alla är dödliga*, av Simone de Beauvoir.

Och däri ligger svagheten i detta filosoferande. Vi dör, allihop, och jag har inte hittat något uppriktigt sätt att engagera mig i döden. Jag har hört många säga att det är döden som ger livet sin mening, men jag tycker att det perspektivet är omöjligt att sammanföra med uppriktighet och meningskap, det tycks mest förse oss med ett objekt för våra distraktioner. En människas död kan inte vara meningsfull. Man kan å andra sidan inte heller uppleva sin död. Allt vi kan hoppas på är att vi är uppriktiga fram till slutet. För någons personliga meningskapsprojekt är döden inget annat än en

Trunkering

*De sade att döden är en del av livet
något människor alltid har hanterat
Att det är löjligt det moderna tvivlet
denna livsslutsångest som vi känner*

*"Gamla människor måste bara hantera dess närhet,
tro på själens fortlevnad, inkarnation, tomhet, eller gudomlighet"*

*Och jag trodde på vad de sa, och jag såg ner på de som hade ångest
(även mig själv)*

*Och sen tänkte jag: livet--det är ett projekt! Och sedan tänkte jag: varje person är oändlig!
Varje år som vi lever tar oss närmare oss själva, varje år som vi lever tar oss närmare Varandra.*

*Livet efter detta skulle då bli till en fortsättning
jag som ett evigt projekt som precis börjat
Aldrig bli till alltid transformeras*

-

Men varför då ens dö?

...

*Nu ser jag döden som en provokation.
Snälla, hjälp mig med min försoning
För utan livet--efter-detta eller inkarnation
av vår oändliga transformation
blir döden inget annat än en trunkering*

